

Arbeiderpartiets
Landsstyremøte
Sørmarka 17.-18. desember 1988

Med forbehold om endringer
SPERRET til 18.12. kl 0900

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

FELLES STRATEGI MOT ARBEIDSLEDIGHET

- "Arbeiderpartiet vil ha et samfunn preget av frihet og mangfold.
- Sosial og økonomisk trygghet for alle er grunnleggende.
- Den viktigste forutsetningen for dette er arbeid for alle.
- Felles løsninger bygd på solidariteten mellom menneskene, er viktige redskaper for å sikre likhet og rettferdighet."

Slik har vi valgt å gi uttrykk for helt sentrale mål i innledningen til vårt nye arbeidsprogram.

Den fulle sysselsettingen vil alltid være vårt viktigste mål. Arbeidsledighet er urettferdig. Den rammer enkeltmennesker. Det er sløsing med verdifulle ressurser. Derfor er det ikke vår linje å bruke arbeidsledighet som et virkemiddel for å holde priser og lønninger nede. Det har aldri vært vår linje og vil aldri bli det. Men da må vi også styre økonomien, sikre en mer rettferdig fordeling og få til et inntektspolitisk samarbeid som gjør det mulig å nå våre felles mål.

I regjeringserklæringen heiste vi opp "Arbeid for alle" som et hovedmål for Regjeringen. Vi visste at vi sto foran store utfordringer nettopp når det gjaldt et for oss så sentralt mål. Derfor sa vi også: "I den vanskelige situasjonen landet er i, vil det bli en mer krevende oppgave enn før å sikre full sysselsetting."

Ett av kravene for å kunne lykkes har vært et nært samarbeid mellom den politiske og faglige arbeiderbevegelse. Bare gjennom en felles strategi kunne vi rette opp situasjonen og sikre viktige verdier og mål. Det har til tider vært en hard kamp. Det har vært lett å fremføre kritikk og motforestillinger overfor de krevende styringstiltak som har vært nødvendige, og som var helt avgjørende for å kunne nå frem til større trygghet og tro på fremtiden.

Den økonomiske snuoperasjon vi har tatt fatt på er den største utfordringen vi har stått overfor siden de første årene etter krigen. Oljeprisfallet i 1986, som kom etter den ukontrollerte veksten i det private forbruket, hadde ført Norge inn i en dramatisk økonomisk situasjon. Vi fikk et underskudd i utenriksøkonomien som var klart større enn i noe annet vestlig industriland.

Fallet i oljeprisen gjorde at Norge mistet 10% av sine inntekter. Det er en inntektssvikt som er langt større enn noe annet vestlig industriland opplevde etter oljeprissjokkene i

1973-74 og i 1979 - og som bidro til massearbeidsløshet i mange land. En ledighet de ennå ikke har fått bukt med.

Det er disse alvorlige erfaringene vi må ta til skrekk og advarsel. Vi må ta inn over oss at det krever vilje til økonomisk styring og omstilling, hvis vi skal unngå en slik utvikling.

Hvis vi ikke selv hadde vist vilje til å angripe problemene og systematisk hadde lagt om kursen, ville vi i stedet blitt tvunget inn i en dramatisk tilstrammingspolitikk. Da ville også Norge kommet inn i en lang periode med stagnasjon og massearbeidsløshet.

Det ville likevel ikke være mulig å komme igjennom den helt nødvendige snuoperasjonen i norsk økonomi uten endringer i arbeidsmarkedet og en viss øking i ledigheten under en del av selve omstillingsperioden.

La oss se på noe av bakgrunnen for dette;

Sysselsettingen har økt sterkt, også i 80-årene. Men tallet på arbeidsplasser i den konkurranseutsatte delen av næringslivet er gått ned, med 36 000. De nye arbeidsplassene kom ikke i de næringene vi trengte dem mest.

De kom i varehandelen, hvor det i 80-årene ble 60 000 flere arbeidsplasser, og innen finansierings- og eiendomsvirksomhet hvor det ble 60 000 til. Det var arbeidsplasser det ikke var varig grunnlag for. Mange av disse ble skapt nettopp under den uforsvarlige utlåns- og forbruksveksten i den siste delen av Willoch-perioden, da så altfor mange ble stimulert til å kaste seg på karusellen uten en realistisk vurdering av muligheter og fremtidsutsikter. Behovet for omstilling og mulighetene for rasjonalisering i finansieringsvirksomhet og varehandel har nå vist seg enda større enn ventet.

I tillegg fikk vi en kunstig sterk byggeboom som måtte føre til en sterk nedtrapping i byggeaktiviteten. Behovet for varehus, bankbygninger og forretningsbygg er mange steder dekket for flere år framover. Samtidig opplever vi dessverre en ressurs-svikt i fiskeriene, som særlig rammer Nord-Norge.

Det finnes ingen enkel og lettvint vei ut av det økonomiske uføret landet kom i. Det Norge sliter med nå er først og fremst et omstillingsproblem. Vi må få til vekst i produksjonen i næringer som kan gi oss en helt nødvendig balanse i vår utenriksøkonomi.

I dag tror jeg de aller fleste er klar over at det var nødvendig med en kraftig omlegging av kursen. Det var ikke like mange som skjønnte det for ett eller to år siden.

Nå sies det også av enkelte at dette ikke er den type budskap som er best egnet til å fenge blant velgerne. Er det ikke det, må vi satse på at det skal bli det. For ellers glemmer vi en gammel erfaring som sosialdemokrater: Vi må skape verdiene for at vi kan bruke dem. Hvis vi ikke får orden på økonomien, når vi heller ingen av våre politiske mål. Da

får vi verken arbeid for alle, større velferd eller mer frihet for den enkelte.

Norges økonomiske situasjon er dessverre ikke slik at vi kan løse ledighetsproblemene ganske enkelt ved å la etterspørselen etter varer og tjenester bare øke.

I et møte nylig med enkelte representanter for norsk nærings- og arbeidsliv var det slående hvor ulike problemstillinger og råd som ble lagt frem, alt etter hvilken bransje den enkelte kom fra.

Representanter for handelsnæringen var sterkt bekymret for virkningene av en stram politikk, for lavere forbruk og for lavere omsetning i varehandelen. Andre advarte like sterkt mot å slakke tøyene, av hensyn til det sentrale mål å styrke våre eksportnæringer og få balanse i norsk økonomi.

Det var helt klart at de tunge representantene for industri og arbeidsliv - både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, sluttet opp om Regjeringens hovedlinje. De var innstilt på å stå det løpet vi alle må, også i et nært samarbeide om inntektspolitikken og inntektsoppgjørene for neste år.

Omleggingen vi startet i 1986 har nå også gitt en rekke gode resultater, slik finansministeren kunne peke på i sin finanstale i høst, da han lanserte sine gladmeldinger som underlig nok ikke alle i Stortinget var like glade for.

Underskuddet i utenriksøkonomien er redusert fra over 40 milliarder i 1986 til vel 15 milliarder i år, og neste år venter vi det vil komme ned mot 10 milliarder. Det alt vesentlige av forbedringene skyldes utviklingen i fastlandsøkonomien. Den tradisjonelle eksporten øker med over 30 prosent i verdi fra 1986 til 1988, mens importen har stått stille de siste to årene. I årene før, fra 1983 til 1986 økte importen med 60% i verdi, men eksporten bare økte med 17 %. Og da måtte det jo gå galt.

Det viktige samarbeidet om inntektspolitikken og den økonomiske politikken ellers har ført til at pris- og kostnadsveksten gradvis er blitt dempet kraftig. Prisstigningstakten for de siste 12 månedene var i november kommet ned i 6,2 prosent.

Hva inntektsoppgjøret betydde, forstår vi når vi ser på prisstigningstakten for de siste seks månedene. I oktober var den kommet ned i 2,0 prosent, det samme som for våre handelspartnere, og 0,5 % lavere enn i hele OECD-området.

Ett eksempel på hva det gir av nye muligheter: Moelven har nå sikret seg kontrakt i Sverige. For første gang siden 1982 har de fått leveranser på hus til vårt naboland - og de kan ta inn igjen 100 mann.

Bedringen i utenriksøkonomien og en lavere pris- og kostnadsvekst har da også gitt oss økt handlefrihet i penge- og kredittpolitikken. Den har vi utnyttet til å redusere Norges Banks rente til bankene i fire omganger med til sammen 1,8 prosentenheter siden i vår, slik at den nå er på 12 %. I det

løpende pengemarkedet er renten nå nede på 11-tallet - den har ikke vært lavere siden vår forrige regjering, våren 1981.

Når vi ikke legger opp til et strammere budsjett for 1989, er det nettopp fordi situasjonen på arbeidsmarkedet er blitt vanskeligere. Det er også bakgrunnen for forslaget om en kraftig økning i bevilgningene til arbeidsmarkedstiltak.

De totale utgiftene på statsbudsjettet øker reelt med 3,5 prosent fra 1988 til 1989, og skatte- og avgiftsopplegget gir faktisk en viss reell demping av skattene neste år.

Erkjennelsen av problemene og forståelsen av at det er bygd opp for stor kapasitet er kommet alt for sent i mange av de skjermede innenlandske næringene. Når en nå ser problemene, har driftsinnskrenkingene og oppsigelsene skjedd raskt, og det har også bredt seg en forsiktighet med å ta inn nye ansatte i næringer med vekstmuligheter.

Det har ført til at økingen i ledigheten i høst er blitt sterkere enn vi regnet med.

Det vi imidlertid i dag med god grunn må spørre oss selv om er: Hvordan ville situasjon i dag ha vært - hvis vi ikke hadde gjort den jobben vi har gjort? Hvor ville vi da ha stått når det gjelder ledighet, rente og prisstigning?

Det er den nye styringen vi har fått med utenriksøkonomien og kostnadsveksten som gjør at vi er i ferd med å legge et trygt grunnlag for ny vekst og økt sysselsetting ved inngangen til 90-årene.

Hva gjør vi så for aktivt å bekjempe ledigheten i de omstillinger vi nå går igjennom?

Når bankene er til overhaling etter utlåns-boomen, er det nødvendig for myndigheten å bidra i sterkere grad enn vanlig for å skaffe nødvendig, risikovillig kapital. Det er positivt at bankene nå foretar en strengere kredittvurdering av prosjekter. Det burde de gjort også tidligere. Men vi kan ikke risikere at mangel på kapital blir det største hinderet for nyskaping og vekst. Derfor har vi foreslått flere tiltak for å sikre risikovillig kapital til nyskaping og omstilling.

Det ventüreselskap vi har foreslått, med privat og offentlig deltakelse skal hjelpe fram nyetableringer og bedrifter som kan bli stanset fordi de mangler kapital i startfasen. Også forslagene om å fjerne omsetningsavgiften på aksjer og økt beløp for AMS må sees i denne sammenheng.

Men alle disse tiltakene har også et videre perspektiv. De har sammenheng med det samarbeide med organisasjonene i arbeids- og næringslivet vi er helt avhengig av hvis vi skal arbeide oss ut av problemene. Dette samarbeidet har vært vårt viktigste styrings-instrument, slik vi så det under inntektsoppgjøret i vår. Og det vil bli det også ved den korsvei vi nå står foran, inntektsoppgjøret for 1989.

Men samarbeide betyr at alle ikke kan få gjennom sine primære ønsker fullt ut. Da faller grunnlaget for samarbeide bort, og resultatet blir dårligere.

Både fagbevegelsen og industrien samlet seg om den pakken for egenkapital Bergo-utvalget foreslå - selv om partene i utgangspunktet hadde ulike holdninger til flere av de enkelte forslagene. Om vi skulle brutt dette opp, ville det også ha vært et dårlig samarbeidssignal fra Regjeringens side foran inntektsoppgjøret. Vi må ha både fagbevegelsen og næringslivet med oss for å komme ut av krisen. Her har vi en felles erkjennelse, faglig og politisk, som er avgjørende for å få resultater.

Vi har siden regjeringsskiftet bevisst økt statsbankenes utlånsrammer og styrket deres rolle i kredittmarkedet, på bekostning av de private bankene. Neste år vil statsbankene stå for 20% av den samlede kreditt-tilgangen, nesten like mye som i 1981, under den forrige Arbeiderparti-regjering. Willoch-regjeringen presset dette ned i 7,7%. Slik har vi systematisk styrt kreditten mot prioriterte mål.

Statsbankene - som også er vårt viktigste boligpolitiske instrument - vil neste år igjen kunne finansiere nær 20 000 boliger.

Nå gir dette oss mulighet til å regulere aktiviteten i bygge- og anleggsbransjen ved bevisst å bruke statsbankene. Vi har allerede gitt Husbanken mulighet til å bruke av neste års ramme både når det gjelder boliger og barnehager. Vi har også gitt Husbanken klarsignal for å bruke 60% av sine 1989-rammer i første halvår, for å opprettholde boligbyggingen.

Slik kan vi også holde syssettingene i bygge- og anleggsbransjene bedre opp i vinter enn vi ellers hadde hatt mulighet for.

For ytterligere å avhjelpe den vanskelige situasjonen på dette området, vil vi forsere vedlikehold på statlige bygg som et bidrag til å opprettholde sysselsettingen i bygge- og anleggsbransjen.

Vi setter inn omfattende arbeidsmarkedstiltak. Tiltakene trappes nå kraftig opp. Men arbeidsmarkedstiltakene skal ikke bare avhjelpe ledigheten på kort sikt. De er også et ledd i vår langsiktige strategi. Kunnskap blir viktigere. Arbeidslivet blir mer spesialisert og kravene til kunnskap større. Derfor skal arbeidsmarkedstiltakene i større grad rettes inn mot opplæring og kvalifisering. Vi skal samarbeide både med bedrifter og høyskoler. På den måten vil de ledige stå sterkere når de skal møte morgendagens arbeidsliv. Tiltak for opplæringsprogrammer i bedrifter som trues av driftsinnskrenkninger kommer igang i stort omfang fra første halvår -89. Det vil være et godt alternativ til permitteringer i mange bedrifter, og kan bety hjelp til å gjennomføre omstillinger til ny og mer lønnsom produksjon.

Overfor de unge har vi gitt en spesiell garanti: Alle under 20 år skal ha tilbud om utdanning, arbeid eller tiltaksplass. Derfor gir vi de unge prioritet innenfor arbeidsmarkedstiltakene.

Vi har lyktes å unngå en så sterk økning av ungdomsledigheten som forrige gang arbeidsledigheten steg, fordi vi har hatt en bedre samordning av skoleopptak,

formidlingsinnsats og tiltak. Det er nå likevel 5000 unge som er ledige. Det er selvsagt altfor mange, og vi må øke anstrengelsene for å nå hele denne gruppa.

I de områder av landet hvor arbeidsmarkedet er vanskeligst, vil vi også satse på offentlige sysselsettingstiltak. Dette er allerede i gang i statlige etater. Vi vil også sette iverk det spesielle kommuneprogrammet. I de områdene hvor dette skal brukes, vil lønnstilskuddet fra staten bli på inntil 9000 kroner måneden, i tillegg til at tre fjerdel av driftsutgiftene inntil 4 200 kroner kan dekkes.

Det aller viktigste er at færrest mulig skal bli gående ledige. Derfor har vi lett etter muligheter får å bruke midlene på en måte som aktiviserer de som blir ledige i skapende virksomhet i stedet for bare å utbetale ledighetstrygd.

De nye tiltakene - "Arbeid for trygd" - kommer i tillegg til kommuneprogrammet og skal legges opp etter disse forutsetningene:

- Det skal settes inn etter at formidlings- og kvalifiseringstiltak er forsøkt.
- Arbeidsplassene skal kunne opprettes i den offentlige sektor og i visse almenntilgjengelige organisasjoner. Forholdet til private bedrifter skal også vurderes nærmere. De oppgavene som på denne måten løses skal komme i tillegg til ordinær virksomhet. Det vil bli relativt lave egenandeler for kommuner og fylker.
- I tillegg til å arbeide, skal deltakerne i dette opplegget bruke noe av tiden til jobbsøking i arbeidsmarkedsetatens regi eller til andre kvalifiseringstiltak. Deltakerne skal på denne måten hele tiden være orientert mot det ordinære arbeidsmarkedet.
- Den lønn den enkelte får skal ligge noe over det som ellers ville blitt gitt i arbeidsledighetstrygd.

Vi holder nær kontakt med fagbevegelsen i utformingen av alle disse tiltakene.

Sverige hadde gode erfaringer med denne typen aktive arbeidsmarkedstiltak framfor passiv utbetaling av trygd, da de opplevde en kraftig økning i ledigheten i 1981-83. Ledigheten i Sverige kom den gang opp i 150 000 personer. Dette ble møtt med aktive arbeidsmarkedstiltak. I en periode var hele 130 000 sysselsatt i slike tiltak, noe som tilsvarer 3 % av hele arbeidsstyrken.

Det ser nå ut til at vi vil sysselsette omkring 1,2% av arbeidsstyrken i arbeidsmarkedstiltak kommende halvår.

Erfaringene fra Sverige viser at slike tiltak kan brukes aktivt for å hindre ledighet på kort sikt. De viser også at tiltakene kan ha gunstig virkning på stivheter og flaskehalser i arbeidsmarkedet. Men svenskene oppdaget også at hvis tiltakene blir for omfattende, kan det være vanskelig å bygge

dem ned igjen når situasjonen på det ordinære arbeidsmarkedet bedrer seg.

Derfor skal vi også tenke langsiktig når vi utformer våre egne tiltak.

*

Så er det grunn til å spørre; Hvilke arbeidsplasser er det så vi skal kvalifisere arbeidsledige til? Hvor kommer veksten i arbeidsplassene?

Vi må øke eksporten og få større bredde i eksportrettede og konkurranseutsatte næringer. Det er helt nødvendig for at vi skal få skikk på økonomien og balanse i utenriksøkonomien. Det er bekstmuligheter både i flere av våre tradisjonsrike bransjer, og i nye områder som er kommet til i de senere år. Eksportnæringene kan i seg selv gi et viktig bidrag til økt sysselsetting. Men fortsatt vil den største andelen av de nye arbeidsplassene måtte komme i de tjenesteytende næringene, både i privat og offentlig sektor.

Enkelt sagt - så skal eksporten tjene de pengene vi trenger for å kunne sysselsette tilstrekkelig mange til å løse oppgavene i skole og helsevesen, barnehager og eldreomsorg - og i privat tjenesteyting.

Den omstillingen vi nå går igjennom kan det være nyttig også se i et internasjonalt perspektiv.

Vi står i dag overfor omstillingsproblemer som ligner på dem andre vest-europeiske land ble konfrontert med i siste halvdel av 70-årene og første halvdel av 80-årene. Økende inflasjon og store underskudd i utenriksøkonomien framtvang en kraftig tilstramning av den økonomiske politikken.

De økende ubalansene bidro til at gullalderen for Vest-Europa i 50- og 60-årene med stabilitet og høy økonomisk vekst ble avløst av en periode med stagnasjon og økende arbeidsløshet fra og med annen halvdel av 1970-årene. På tross av tiltakende vekst er arbeidsløsheten i Vest-Europa fortsatt på mer enn 10 prosent. Det forteller oss om hvilke utfordringer vi står overfor. Det er denne situasjonen vi har satset så sterkt på å unngå.

Vi skal også ha klart for oss at de omfattende arbeidsløshetsproblemer mange europeiske land sliter med også har sammenheng med at det ikke har vært mulig å skape politisk enighet, nasjonalt og internasjonalt for en økonomisk kurs som kunne lette omstillingsproblemer. Dette illustrerer at vi står overfor vanskelige og konfliktfylte valg i den økonomiske politikken. Det viser også hvor viktig det er å oppnå bred oppslutning om en strategi for full sysselsetting.

Det har vist seg at det er Arbeiderpartiet som har vært i stand til å samle bred oppslutning om en slik strategi.

Når vi har unngått den høye arbeidsløsheten mange land i Vest-Europa har hatt og har, skyldes det at vi har satset på den fulle sysselsetting. Det er ingen selvfølge at arbeidsløsheten i Norge skal være lavere enn i andre land. Det krever politisk kamp og bevisste valg.

Det er ikke tilfeldig at i de land som har greid å unngå stor og langvarig arbeidsledighet, er det sosialdemokratiet som har hatt ansvaret. De greide jobben i Sverige - og vi skal greie den i Norge. Vi skal greie det de ikke greide i de land hvor høyrekreftene fikk overta styringen og prioriteringene.

De høye oljeinntektene i begynnelsen av 80-årene gjorde det mulig for Norge å opprettholde en høy etterspørsels- og inntektsvekst i Norge på tross av stagnasjonen internasjonalt og nedgangen i vår eksport. Veksten har samtidig skiftet fra å være industri- og eksportbasert til å bli basert på ekspansjon i hjemmemarkedet og vekst i skjermede næringer.

Den voldsomme veksten i den innenlandske etterspørselen i årene 1984-1986 brakte oss inn i betydelige problemer. Det ble mer lønnsomt for norske produsenter å satse på hjemmemarkedet enn på eksportmarkedene. Samtidig økte vårt kostnadsnivå mer enn det produktivitetsveksten i fastlandsøkonomien ga grunnlag for. Det svekket norsk næringslivs muligheter ute.

Konsekvensene av denne utviklingen kom på en dramatisk måte til syne etter det kraftige fallet i oljeprisene i 1986.

Det er flere tegn på at norsk næringsliv nå omstiller seg, og mere enn tidligere er i ferd med å rette seg inn mot eksportmarkedene. Den markerte bedringen i utenriksøkonomien de siste to årene har dels sammenheng med en gunstig eksportutvikling for bearbejdede varer, bl.a. verkstedprodukter. Nedgangen i innenlandsk etterspørsel har også ført til at produsenter som tidligere har satsset på hjemmemarkedet nå søker å opparbeide seg markedsandeler på eksportmarkedene.

Her ser vi kimen til den utviklingen vi må få mer fart på, dersom vi skal sikre vekst i fastlandsøkonomien i årene framover.

Overopphetingen av norsk økonomi, med den voldsomme veksten i varehandelen og finansvirksomheten bidro til den sterkeste flyttestrømmen fra distriktene til sentrale strøk i 80-årene. Fra Nord-Norge flyttet det i 1985 og -86 omlag 4000 personer hvert år. Dempingen av veksten i sentrale strøk, blant annet gjennom aktiv bruk av etableringsloven, bidrar til at nettoutflyttingen fra Nord-Norge i 1988 ser ut til å bli den laveste på hele 80-tallet. Og det på tross av de betydelige problemer vi vet store deler av Nord-Norge sliter med.

Men hovedoppgaven er å få ny vekst og økt sysselsetting også i distriktene. Vi har økt rammene for de distriktpolitiske tiltakene med nærmere 40% siden regjerings-skiftet. Landbruksministeren er i ferd med å foreta en modig, men helt nødvendig distriktsorientering av landbruksstøtten. For annet år på rad har fiskeriministerens fått en omforent avtale med Norges Fiskarlag - som vil bidra til å sikre inntekt og sysselsetting i kyst-Norge, med de spesielle vanskeligheter vi nå møter der.

Det skjer en betydelig og langsiktig satsing når det gjelder kompetanse og ny teknologi i distriktene. Kommunal- og arbeidsdepartementet forbereder nå en ny melding om hele vår

distriktspolitik. Det er behov for å forsterke og effektivisere den innsats som gjøres i dag. Vi er nødt til å utvikle mer allsidige arbeidsmarkeder med utfordrende oppgaver både for kvinner og menn om vi skal kunne trygge bosettingen også ved inngangen til et nytt århundre.

Nittiårene stiller oss som nasjon overfor nye utfordringer. Det legger et stort ansvar - først og fremst på næringslivet selv, men også på myndighetene og partene i arbeidslivet.

En av de største utfordringene vi står overfor, er å finne fram til gode måter å løse inntektsfastsettelsen på. Gjennom det inntektspolitiske samarbeidet i vår har vi lyktes med å bringe pris- og kostnadsveksten ned. Nå kan vi for første gang i 80-åra komme på linje med våre handelspartere. Og det er minst der vi må være.

Inntektsoppgjørene må ta hensyn til produktivitet, omstilling og sysselsetting, hvis vi skal sikre en pris- og kostnadsvekst som bedrer vår konkurranseposisjon internasjonalt og samtidig unngå varige ledighetsproblemer.

Her er vi helt avhengig av at organisasjonene innen arbeidsliv og næringsliv er villige til å spille på lag med myndighetene. Mitt inntrykk er at organisasjonene også ved det kommende oppgjør er innstilt på å medvirke til fornuftige løsninger.

En lav pris- og kostnadsvekst vil også være det viktigste bidraget for å få rentenivået ytterligere ned. Dette vil også mere enn noe annet bidra til et høyere investeringsnivået i norsk næringsliv framover.

Et inntektspolitisk samarbeide gir også bedre muligheter for rettferdige lønnsoppgjør. Det så vi i vår, hvor det også ble plass til sosiale reformer som fagbevegelsen lenge har lagt stor vekt på.

Hva vi som nasjon kan tillate oss av lønnsutvikling i årene framover vil være avhengig av hvordan vi lykkes med å gjøre en bedre jobb, bedre produktiviteten i norsk økonomi. Jo høyere produktivitetsvekst vi får til, jo større rom vil det være for lønnstillegg, uten at det svekker vår konkurransevne, og undergraver sysselsettingen.

Det må skje en klar produktivitetsøkning også i de skjermede næringer. Vi er alle avhengig av hverandres innsats. Økt produktivitetsvekst betyr at vi raskere kommer over i en fase der det igjen er større rom for vekst i etterspørsel og i innenlandsk produksjon.

Behovet for omstillinger, å satse på nye produkter og bedre produktiviteten i tradisjonelle næringer krever av oss at vi bryter ut av tilvante forestillinger og at vi våger å trække opp nye veier.

Behovet for nytenking og omstilling gjelder alle områder av økonomien. Også i offentlig sektor er det store gevinster å

hente ved å stille større krav til produktivitet og effektivitet.

Hva kan vi så vinne ved å gjøre tingene bedre ?

Dersom veksten i produktiviteten i offentlig sektor i gjennomsnitt ble hevet med 1 prosentenheter pr år fram til århundreskiftet, - noe som ikke skulle være umulig - ville det være mulig å øke tjenestetilbudet fra det offentlige med 15 prosent, med den nåværende bemanningen.

Dette betyr at vi vil kunne opprettholde og videreutvikle det offentlige tjenestetilbudet, på tross av at vi i de nærmeste årene må innstille oss på trange offentlige budsjetter. For det er vel ingen tvil hos noen om at vi har mye å hente i en bedre organisering.

Mye kan gjøres bedre ved å gjøre det annerledes. Innen helsevesenet ser vi f.eks. stadig nye eksempler på at omorganisering og nytenkning gir resultater.

For oss er det helt avgjørende at vi får en mer effektiv offentlig sektor. Vi må få til et bedre samarbeid og vi må våge å gå inn i alle de vanskelige problemstillingene knyttet til profesjonsinteressene. Det er nødvendig med nytt samarbeid, på tvers av fag-grenser og etater - hvis vi skal få til den fornyelse vi trenger, også i offentlig sektor.